

На правах рукопису

НІКІШЕНКО Сергій Олександрович

"Сталі концепції
у зовнішній політиці Китаю".
(відносини з Японією, Кореєю та В'єтнамом)

Спеціальність - 07.00.02 - Всесвітня історія

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата історичних наук

Київ 1996

16. 35. 020

Робота виконана у відділі Сучасного Сходу Інституту сходознавства ім. А. Д. Кримського Національної Академії наук України.

Науковий керівник -

кандидат історичних наук
доцент
Седнев В. В.

Офіційні опоненти -

доктор історичних наук
професор
Гончар В. М.
кандидат історичних наук
доцент
Пасько А. В.

ЛННБ України ім. В. Стефаніка

00751571 (Q)

Провідна організація -

Педагогічний Університет
ім. М. П. Драгоманова.

Захист відбудеться 12 листопада 1996 р. о 14 годині на засіданні спеціалізованої ради (шифр Д 01.65.01) для захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук в Інституті сходознавства ім. А. Д. Кримського Національної Академії Наук України (Україна, 252001, м. Київ-001, вул. Грушевського, 4)

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Інституту сходознавства ім. А. Д. Кримського НАН України.

автореферат розіслано 12 жовтня 1996 р.

Учений секретар спеціалізованої ради

доктор історичних наук

Матвеева Л. В.

цільними для забезпечення власних міжнародних інтересів у регіоні. Як, незважаючи на зміни в положенні тієї чи іншої країни, сталі пріоритети у зовнішній політиці Китаю лишалися незмінними, а лише корегувалися у залежності до зовнішньополітичного положення Китаю в той чи інший відрізок часу.

Предметом дослідження є зовнішня політика Китаю, зокрема відносини з країнами Далекого Сходу і сталі концепції зовнішньої політики як її розуміє китайський уряд.

Джерелами дослідження є література з історії Китаю, література з історії окремих країн означеного регіону, збірники зовнішньополітичних документів та періодичні видання.

У роботі використані описовий, історичний та аналітичний методи.

Новизна роботи полягає в тому, що в Україні досі не було досліджень з історії формування сталих пріоритетів у зовнішньополітичній концепції Китаю. За часів радянської влади також відсутні роботи які б охоплювали всю історію міжнародних відносин Китаю з країнами Далекого Сходу. Роботи, що були охоплювали відносно невеликий історичний відрізок часу і були сильно заполітизовані. Власне, майже не робилася спроба подивитися на цю проблему очима Китаю із визнанням тих пріоритетів у зовнішній політиці саме цієї країни.

Практичне значення дисертації полягає в тому, що вона може бути використана при розробці як загальної зовнішньополітичної концепції України на Далекому Сході, так і політичних дій відносно окремих країн цього регіону з урахуванням стратегічних пріоритетів Китаю. Також дисертація може бути використана при плануванні української політики відносно не

тільки Китаю, а й інших країн Далекого Сходу і як посібник з історії зовнішньої політики Китаю на Далекому Сході.

На захист виносяться такі положення:

- 1) китайські зовнішньополітичні пріоритети, що сформувалися кілька століть тому до цього дня залишаються пенівними у політиці Китаю що до своїх безпосередніх сусідів і ніякі зміни в ідеолого-політичному курсі китайського уряду на це майже не впливають;
- 2) сусідні країни Далекого Сходу Китай ввезав і продовжує ввезати зараз сферою, свого культурного а від цього і політичного впливу і саме через це бачить власні пріоритети у політиці стосовно цих країн;
- 3) будь який китайський уряд буде робити все можливе для то го, щоб Китай посів чільне місце в, насамперед, політичному житті регіона;
- 4) можливість для Китаю стати політичним лідером регіону цілком реальна;
- 5) Україна може і повинна використовувати собі на користь у своїй зовнішній політиці всі вищезгадані аспекти у відносинах з Китаєм і іншими країнами Далекого Сходу.

Структура роботи: дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку джерел і літератури.

У Вступі розглядаються такі аспекти, як необхідність дослідження даної проблематики у зв'язку з виходом України на міжнародну арену як незалежного суб'єкта міжнародних відносин. Обґрунтовується актуальність дослідження саме для теперішнього часу. Дається огляд праць близьких до даної проб-

лематики в Україні і за кордоном.

У першому розділі "Історія формування зовнішньополітичної концепції міжнародних відносин в Китаї до 1978 року" дається історія формування і використання зовнішньополітичної традиції в Китаї що до країн Далекого Сходу.

У першій главі "Історія відносин з Японією" розглядається історія відносин Китаю з Японією починаючи із стародавніх часів і аж до 1978 року. Простежуються характерні для кожного періоду типи відносин. Від зверхньо-патерналістських до васально-запобігливих. На початку історії китайсько-японських відносин Китай не дуже цікавився своїм далекосхідним сусідом. Китайським імператорам цілком вистачало формально-васальних стосунків і вони майже не прагнули їх змінювати. Винятком можуть бути лише спроби монгольської династії Юань фактично завойовати і підкорити Японію, але після кількох невдач, що мали причиною більш природні фактори аніж військову силу Японії, ці спроби були відкинуті і про них в Китаї більше не згадували. Тим більш несподівано для Китаю був вихід Японії на міжнародну арену як завойовника і в першу чергу китайських володінь (Корея), а згодом і безпосередньо китайських територій. Цей період відносин характеризується виключно японською ініціативою щодо підкорення, якщо не фактичного, то хоча б політичного, Китаю. Китайська сторона вже мала змінити своє ставлення до войовничої острівної імперії. Тут можна говорити про політику балансування між Японією та іншими капіталістичними державами що зазіхали на посідання панівної ролі в Китаї. Використовуючи існуючі протиріччя між суперниками Китаю досить вдало вдавалося уникати повного

підкорення. Найважчі обставини для Піднебесної склалися в часи Другої світової війни, коли інтереси всіх країн, крім Японії, зосередилися на Європі. Саме на цей час випадає найбільші експансіоністські успіхи Японії. Після перемоги комуністичної партії Китаю у 1949 році політика що до Японії теж ззнавала періодичних змін. Сперше Китай ніяк не реагував на наявність такої держави у безпосередній близькості від своїх кордонів. Трохи згодом, коли тиску Радянського Союзу треба було протиставити стосунки з "імперіалістами" було відновлено дипломатичні відносини у повному обсязі. Але через усю історію китایсько-японських відносин проходила ідея, яку китайська сторона не афішувала, проте, саме з ціми думками китайці підходили до розв'язання будь-яких "японських" проблем. Ця ідея полігала в наступному - Японія, це держава, що сформувалася тільки завдяки китайській культурі, нічого свого японці не мають і мати не можуть. Вони можуть тільки копіювати і тому загалом стоять набагато нижче за китайців і Китай в цілому. Виходячи з цього і треба будувати відносини з Японією.

У другій главі "Історія відносин з Кореєю" досліджується становлення зовнішньополітичної концепції Китаю щодо Кореї. На відміну від Японії, зв'язки між Китаєм та Кореєю майже ніколи не припинялися внаслідок спільного сухопутного кордону. Це, як відомо, зумовило безперечний вплив китайської культурної традиції на формування і розвиток культури в Кореї. Відносини з Кореєю можна назвати взірцем зовнішньополітичних стосунків, які б Китай хотів мати з усіма своїми сусідами. На протязі майже всієї своєї історії Корея знахо-

дился під дуже сильним впливом Китаю не тільки культурним а й політичним. З цього періоду випадають тільки події новітнього часу, коли китайський вплив змінився японським. Але, слід відзначити, що навіть досить довге панування Японії в Кореї зніскільки не похитнуло китайського менталітету з цього питання. По-перше, панування Японії припадало на кінець XIX та початок XX століття, що поряд з кількатисячолітньою історією Китаю виглядало досить епізодично. По-друге, сама Японія розглядалася в Китаї як породження китайської цивілізації, тому коло замикалося, Китай - Японія - Корея. На відміну від стосунків з Японією, де Китай довгий час вдовольнявся суто символічним пануванням, Корея розглядалася як майже одна з китайських провінцій і числення завойовницькі походи китайських армій мали на меті тільки підтвердження цього положення. Слід, однак, зауважити, що у військовому відношенні Корея не могла чинити істотного опору, тому такі походи майже ніколи не розглядалися в Китаї як серйозні військові кампанії. На відміну від Японії, Корея не захищало море і китайські військові походи були, як правило, вдалими. Саме це й зумовило ставлення до Кореї як до логічного продовження китайської імперії і на відміну від Японії продовження, з яким можна власне і не дуже рахуватися. От тільки розкол країни вніс деякі корективи до цієї політики. Правда ці корективи були суто символічні. Посіла чільне місце думка: "Північна Корея повністю під контролем КНР, а Південна йде у фавориті США і тому саме відносини з останніми вирішують усі проблеми". Правда в останні часи дещо змінилося але про це буде говоритися в іншому розділі і в іншій главі.

У третій главі "Історія відносин В'єтнамом" розглядається історична ретроспектива зовнішньої політики Китаю стосовно В'єтнамської держави. На відміну від Японії та Кореї В'єтнам завжди залишався "головною біллю" для Китаю. З одного боку В'єтнам мав спільні кордони з китайською державою і це зумовило бажання Пекіну більш щільно опікати свого південного сусіда; з іншого боку з давніх давніх в'єтнамці, на відміну від корейців постійно намагалися позбутися цієї опіки і як правило шляхом збройної боротьби. І незважаючи на те, що В'єтнам поступається Китаю і в території і в кількості населення Китаю так і не вдалося *практично* (курсив між н.с.) підкорити В'єтнам як це сталося з Кореєю. Більше того, після вражливих перемог у війнах із розвинутими державами (Франція, США) В'єтнам сам поступово перетворився на державу, що почала претендувати на політичне лідерство в цій частині земної кулі. Це поставило Китай у зовсім незвичну для нього ситуацію, враховуючи те, що саме Пекін претендував на лідерство серед країн "третього світу". До цього слід додати ще й те, що В'єтнам, як і Китай теж вважався соціалістичною країною, що, безумовно грало на користь Ханоя. Слід також зазначити, що СРСР вирішив використати цю ситуацію для тиску на китайський уряд. Ситуація стала ще більш напруженою після вступу в'єтнамських військ до Камбоджі, що було логічним продовженням в'єтнамської боротьби за лідерство в регіоні. Це поставило Китай в ще більш скрутну політичну ситуацію, тим більш, що в Пекіні розуміли, що за спиною Ханоя в цих діях стоїть Москва.

У другому розділі "Зовнішня політика Китаю після

початку реформ" (1978-1988 рр.) розглядається зовнішня політика Китаю після початку економічної реформи. Саме в цей час китайська дипломатія набула зовні того європейського вигляду, але по своїй суті система відносин з сусідніми країнами (і не тільки з ними) майже не зазнала істотних змін. Вона продовжувала базуватися на тих сталих концепціях, що विकорбувалися зо всі минулі століття до цього часу.

У першій главі "Відносини з Японією" подається аналіз китайсько-японських відносин на новому історичному етапі. В цей час Китаю конче потрібні японські капітали та технології. Саме на цьому й базується тепер політика КНР стосовно Японії. Але як і раніше, Китай не бачить в Японії рівного собі партнера. Ситуація чимось схожа на часи китайсько-японського збройного протистояння. Але якщо тоді Китаю треба було за будь яких умов втримати Японію від агресії, то тепер ситуація майже протилежна - треба залучити до економіки КНР якомога більше японських капіталів. Але все це істотно не змінило ставлення Китаю до Японії. Економічна перевага сприймалася як щось тимчасове. Японію не сприймали серйозно в політичному плані, небезпідставно вважаючи, що все треба вирішувати сперше у Вашингтоні, а потім вже в Токіо. Щоправда японська дипломатія не пропустила можливості використати в своїх цілях напруження у китайсько-американських стосунках, але й це було розцінене у Пекіні як запобігання Японії перед Китаєм. Взагалі провідну тему відносин між Китаєм та Японією цього періоду можна визначити так: з тактичних міркувань Японія на даному часовому відрізку посідає в китайській зовнішній політиці чільне місце, але стратегічно Китай

потрібний Японії більш ніж Японія потрібна Китаю. Тут прос-тежується традиційний погляд на Країну де сходить сонце. Ве-ликий та могутній Китай може взагалі обійтися без тісних стосунків з острівною державою якщо остання не буде вести себе належним чином. Так вже бувало в давнину, так може бути й у майбутньому. І якщо на даному етапі Китаю Японія потріб-на, то ця ситуація може змінитися. Саме таке ставлення КНР до Японії продемонструвала одностороння відмова Китаю від багатьох спільних економічних проєктів. Але й другу частину китайської концепції підтвердила поведінка Японії, яка біль-шов частиною "проковтнула" непослідовність свого партнера. Все це дає підстави зробити висновок, що китайська диплома-тія буде намагатися міцніше прив'язати Японію до Китаю таким чином, щоб можливий розрив був би більш болячим для Японії ніж для Китаю. У дипломатичному плані Китай вирішив викорис-тати японське посередництво у налагодженні контактів з Пів-денною Кореєю. Враховуючи економічне зростання Південної Кореї, що дедалі міцніло і не без участі японського капіта-лу, Пекін вирішив використати японські контакти в Південній Кореї на свою користь. Розрахунок виявився правильним, бо Японія охоче пішла на роль посередника з метою якоюсь міром компенсувати власний негативний образ в очах корейців.

У другій главі "Відносини з Кореєю" досліджується тран-сформація зовнішньої політики Китаю щодо Кореї. Після почат-ку економічної реформи у 1978 р. в Пекіні істотно змінили підхід до двох держав Корейського півострова. Північна Корея вже не посідала того місця в китайській зовнішньополітичній концепції, яку вона займала раніше. З нею продовжувалися су-

то протокольно-партійні стосунки. Китай цілком справедливо був переконаний, що КНДР не зможе проіснувати без допомоги з Пекіну. На Пхен'ян можна було б покластися в разі виникнення військової загрози, однак така ситуація суперечила китайській позиції на міжнародній арені на той час. Військове, силове протистояння не розглядалося китайським урядом як ймовірне. Саме тому КНДР дали зрозуміти, що у випадку збройного конфлікту з Півднем вона може покладатися лише сама на себе. Щоправда, зовні Північна Корея залишалася найкращим та найнадійнішим другом КНР, що всебічно освітлювалося засобами масової інформації. В той же самий час зростає інтерес Китаю до Південної Кореї, чий економічні успіхи не могли не привернути до себе увагу в Пекіні. Поступово почав вимальовуватися новий зовнішньополітичний курс КНР. В ньому можна визначити такі риси. Поступова підготовка до прямих, неприхованих контактів з Сеулом. При цьому враховувалося, що в Сеулі до цього поставляться дуже прихильно, бо добрі стосунки з КНР можуть значною мірою гарантувати від збройних "несподіванок" з боку КНДР. З іншого боку в Китаї були певні, що в Пхен'яні теж промовчать, розуміючи повну безплідність гучних протестів. Контакти з Північною Кореєю були стратегічно необхідні Китаю. У майбутньому це могло бути істотною економічною підтримкою у разі серйозного (але не збройного) конфлікту з Японією. До того ж в Пекіні небезпідставно розраховували, що у майбутньому саме Китай може розраховувати на роль серйозного посередника при цілком можливому процесі об'єднання двох країн Корейського півострова. Ні Сполучені Штати, ні, тим більш, Японія на цю роль претендувати не мо-

жуть. Таким чином проводячи свою політику у відношенні до Кореї Китай розраховував не тільки на економічні прибутки як це було у випадку з Японією. Знову було затверджено традиційну політику Китаю щодо Кореї - перевага віддається економічним та політичним засобам впливу. Але викреслити Корею з своєї політики Китай не спроможний ні за будь-яких умов, на відміну від Японії повністю ігнорувати Корею неможливо через причину спільних сухопутних кордонів.

У третій главі "Відносини з В'єтнамом" аналізуються, по перше причини китайсько-в'єтнамської війни 1979 р. Слід зазначити, що ця проблема майже не мала свого наукового, незаполітизованого дослідження. Річ у тім, що цей збройний конфлікт був потрібний не тільки Китаю та В'єтнаму. Причому ситуація розкручувалася за дуже давно відомим сценарієм. Так само, як Радянський Союз після Другої світової війни "звільнив" кілька європейських країн і почував себе безумовним лідером в Східній Європі, В'єтнам, після перемоги у війні з США та об'єднання вирішив зробити в Індокитаї та ж саме, що СРСР зробив в Європі. Але сил вистачило лише на "звільнення" Лаосу. Хоча у Комуністичної партії В'єтнаму існували плани "звільнення" всієї Південно-Східної Азії. В'єтнамські війська увійшли до Камбоджі за тим самим сценарієм, що і війська Радянського союзу до Афганістану. І це був дуже серйозний удар по Китаю. По-перше удар суто державно-політичний. Китай бачив себе лідером якщо не всіх країн, що розвиваються, то, принаймні, тих країн, що розташовані у безпосередній близькості від кордонів Китаю. І ось В'єтнам - країна яка, за думкою Пекіну, була забов'язана Китаю майже всім, почала

претендувати на роль лідера. Слід зазначити, що після військової перемоги над такою державою як Сполучені Штати, авторитет В'єтнаму виріс неймовірно. Особливи серед країн, що розвиваються. Китай, однак, військову перемогу в'єтнамців розглядав як наслідки власної допомоги Хяню. Саме тому, за думкою Пекіну, В'єтнам аж ніяк не міг претендувати на роль політичного лідера в регіоні. По-друге, удар був ще й ідеологічно-політичним. Ще за часів в'єтнано-американської війни народилося гасло про те, що всі соціалістичні країни, включаючи СРСР та Китай, "випустили з рук червоний прапор революційної боротьби" і "подняти цей прапор та понести його далі (очолити революційну боротьбу пригнічених народів) може лише В'єтнам". Очевидно, що після перемоги у війні з США (лідером світового імперіалізму) це гасло в очах народів країн, що розвиваються набуло безумовного авторитету. Цього вже Комуністична партія Китаю, Комуністичній партії В'єтнаму пробачити не могла. Слід однак зауважити, що своїх рук до цієї війни доклали і великі держави. Не є секретом, що за спиною В'єтнаму стояв Радянський Союз, що не міг забути Китаю відходу від опіки "старшого брата", а Сполучені Штати, після власної військової поразки в цій країні теж певною мірою були зацікавлені в конфлікті. Внаслідок таких позицій і Китай і В'єтнам зайняли непримиренну позицію і кожний з свого боку довели справу до війни. Війна тривала лише 40 днів і принесла обом країнам лише горе. Правда на державному рівні можна було простежити певне вдоволення з обох боків. Весь період після війни був зайнятий спробами трохи порозумітися, але так, аби не "втратити власне обличчя". І знову, як і

століття тому Китай у стосунках з В'єтнамом більш покладається на силу ніж на витончені дипломатичні маневри. Переговори з В'єтнамом можливі лише після бою.

У третьому розділі "Перспективи зовнішньої політики Китаю в регіоні і можливості їх використання в інтересах України" робиться спроба спрогнозувати майбутнє Китаю у міжнародних відносинах в усьому світі і в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні зокрема.

У першій главі "Китай у ХХІ (Тихоокеанському) сторіччі" виходячі з підсумків опитування, коли на запитання - "Який народ, на Вашу думку, буде домінувати в світі у ХХІ столітті?" - більша частина американців дала відповідь - "Японці", а більша частина японців відповіла - "Китайці", дзється знеліз перспектив Китаю як великої держави. Майже всім відомо, що ХХІ століття часто-густо називають Азіатсько-Тихоокеанським століттям. І на це існують цілком серйозні підстави. Одне з провідних місць в цьому регіоні належить Китаю. З цим згодні всі. Але в Китаю існують перспективи стати провідною державою не лише через кількість свого населення, хоча не враховувати це теж не можна. Зараз Китай посідає одне з чільних місць за темпами економічного розвитку. Досить міцна центральна влада країни має можливість і далі проводити економічні реформи під жорстоким державним контролем, що в умовах Азії гарантує від тієї ситуації, яку ми зараз маємо в Україні. Відносно політичного авторитету, то в очах усього світу Китай піднімається сам, ідучи крізь помилки та непорозуміння, розраховує тільки на власні сили. Ця ситуація відрізняється від тої, що свого часу була в Японії та Пів-

дённій Кореї за часів їхніх економічних бумів. Обидві ці країни будували свою економіку, спираючись на американську армію, що надавало можливість майже не витратитися на оборону. І це добре пам'ятають народи Азії і тому відношення до цього економічного процвітання дещо інше. Необхідно, також, брати до уваги те, що Китай має величезну діаспору по всіх країнах світу і насамперед, в країнах Азії. Фінансові можливості китайської діаспори майже необмежені. Тут слід лише згадати що за обсягом валютних запасів в світі друге, за Сполученими Штатами, місце посідає Тайвань. І хоча проблема відносин Пекін-Тайбей потребує окремого дослідження, можна стверджувати, що незважаючи на досить серйозні протиріччя ці дві китайські столиці діють досить злягоджено. Слід лише згадати, що з величезної кількості сумісних підприємств в КНР більш як 90% - підприємства з участю тайванського капіталу. Саме це й може бути відповіддю на запитання про дійсне становище у тайванській проблемі. Виходячи з усього вищезгаданого слід чекати суттєвого зростання ролі Китаю на політичній арені. І це зростання буде підтримано економічною могутністю.

У другій главі "Зовнішня політика України з урахуванням ситуації на Далекому Сході" містяться рекомендації для визначення зовнішньополітичної концепції України стосовно Китаю і інших країн Далекого Сходу. Це вважається за необхідне з огляду на те, що чіткої, науково сформульованої концепції в Україні немає. Цьому свідчить і поступове скорочення обсягу торгівлі між двома країнами, і відомий всім політичний скандал пов'язаний із спробою організувати візит віце-прем'єра

Тайваню в Україну. Визначимо тут лише основні позиції, якими повинна керуватися Україна, якщо вона хоче розраховувати на успіх у своїй далекосхідній політиці.

Україна може підтримувати широкі стосунки з Китаєм які можуть охоплювати майже всі галузі: політичні, військові, економічні, наукові, культурні, релігійні. До всього цього інші країни Далекého Сходу віднесуться цілком спокійно. А от у відносинах з іншими країнами цього регіону слід враховувати політику Китаю. Наприклад, у майбутньому Україна могла б виступити посередником у міжкорейському діалозі, якщо цей діалог буде вимагати участі третіх країн. В цій ситуації позиція України повністю нейтральна і це буде визнано всіма державами. Але Китай може дуже негативно поставитися до такої ситуації бо вважає Корейський півострів зоною своїх інтересів.

У стосунках з Японією слід враховувати те, що японську культуру Китай вважає майже повністю тотожною китайській лише з дрібними відмінностями. Не сподобається в Пекіні і занадто серйозний політичний інтерес до Японії. В Китаї панує концепція, що в міжнародних справах Японія не має власної думки, а все більш покладається на США.

У відносинах з В'єтнамом, незважаючи на існуючу до цих пір прохолоду Китай бачить себе майже єдиним джерелом економічної допомоги. Ця проблема стає ще більш актуальною по мірі розгортання економічної реформи у В'єтнамі. До речі, проводиться ця реформа з переважачим використанням китайського досвіду. Китай буде всебічно вітати торгівлю з В'єтнамом, але спрямовану, переважно, на вивезення з цієї країни всіля-

кої продукції.

Все вищезазначене ні в якій мірі не обмежує українську зовнішню політику стосовно країн Далекого Сходу. Слід тільки вчасно і правильно розраховувати можливі наслідки, беручи до уваги ситуацію, що історично склалася в регіоні і якомога краще використовувати їх на користь нашої державі.

У Висновках дається стислий перелік основних сталих концепцій у зовнішній політиці Китаю стосовно Японії, Кореї та В'єтнаму. Виходячи з них кожна країну можна визначити так:

- Японія не має унікальної власної культурної та політичної традиції. Всі свої успіхи вона здобула використовувачи чужий досвід. Сперше це був досвід Китаю, а потім досвід європейських країн. Тому окрім економічних досягнень Китай нічого корисного з Японії взяти не може. Економічні досягнення Японії тимчасові. Китай потрібний Японії значно більше ніж Японія Китаю. Це стосується і економічного, і політичного аспектів. Політичний капітал через стосунки з Японією Китай придбати не зможе. Може статися така ситуація, що про Японію можна буде просто "забути".

- Корея. Як не дивно, у культурному плані Китай наділяє Корею більшою самобутністю ніж Японію. В політичному плані Корея повинна знаходитися під впливом Китаю. Китай може за раз виступити як гарант миру на Корейському півострові. Пекін має досить вагомі засоби впливу на Пхен'ян. З іншого боку, виходячи з концепції національної безпеки Кореї (це рівнозначно стосується і Півночі, і Півдня) головним військовим суперником може бути тільки Японія і це зближує позиції Ки-

таз та Кореї. Китай може бути посередником у мирному об'єднанні країни, а це чималий політичний капітал в усьому світі. До цього слід додати й економічну допомогу, яку може надати Сеул. У крайньому випадку це - альтернатива Японії. Корея має спільні кордони з Китаєм, від неї неможливо відмахнутися ні за яких умов. Китай має досить серйозні важелі для політичного тиску на Корею. На відносинах з Кореєю Китай може заробити чималий політичний та економічний капітал.

- В'єтнам має спільні кордони з Китаєм і саме на Півдні де зараз розгортаються найбільш продуктивні економічні зони. До того ж у самому В'єтнамі розпочато економічну реформу яка неможлива без використання китайського досвіду. Це дає можливість забезпечити спокій на південних кордонах Китаю. Проте у ситуації коли СРСР вже не існує Китай може вдатися до силового тиску на В'єтнам в разі потреби. Як економічний партнер В'єтнам не дуже цікавить Китай, але є можливість через економічні стосунки набути в цій країні політичного авторитету.

Поза увагою дослідження залишився такий важливий аспект зовнішньої політики Китаю як проблема Тайваню. Але це питання потребує на окреме дослідження і тому спеціально не розглядалося в межах даної роботи. Не було, також приділено спеціальної уваги економічним відносинам Китаю з країнами Далекого Сходу. Це теж є окрема проблема яка виходить за межі наукового завдання цієї роботи.

Nikishenko S.A. Formed ideas of Chinese foreign policy
(relations with Japan, Korea and Vietnam)

Thesis for a candidate degree on specialisation 07.00.02 - World history.

A.Kryms'kij Institute of Oriental Studies National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, 1996.

The work, that is defend keeps theoretical investigations of the Formed ideas of Chinese foreign policy regarding to such countrys as Japan, Korea and Vietnam. The main principles of forming of the Chinese foreign policy regarding to this countres up to 1988 has been established. Has been contend that Chinese policy forms in accordance to the image of this countres that had been historicaly turned out. On the basis of this thesis the course of studies "The Chinese foreign policy in the XX century" have been worked out. This course of studies is teaching at the historical faculty of Kyiv Shevchenko University.

Никишенко С.А. Установившиеся концепции внешней политики Китая (отношения с Японией, Кореей и Вьетнамом).

Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук по специальности 07.00.02 - Всемирная история, Институт востоковедения им. А.Е.Крымского, Национальной Академии Наук Украины, Киев, 1996.

Защищается работа, которая содержит теоретические исследования установившихся концепций внешней политики Китая по отношению к таким странам как Япония, Корея и Вьетнам. Установлены основные принципы формирования внешней политики Китая в отношении этих стран на протяжении до 1988 г. Доказано, что политика Китая формируется в соответствии с исторически сло-

жившими образами этих стран. На основе работы разработан курс лекций "Внешняя политика Китая в XX веке" который читается на историческом факультете Киевского университета им. Т.Г.Шевченко.

Ключові слова:

міжнародні відносини, Далекій Схід, Китай, Японія, Корея, В'єтнам.

Підписано до друку 09.01.96 Формат 60x84 1/16

Ум. друк. арк. 0,9. Обл.вкл. арк. 1,0

Тираж 100. Зам. 411 1996 р. Безплатний

Поліграф. д-ц Ін-ту історії України НАН України
Київ-1, Грушевського, 4

AB 35.823